

IKAR JE LETOS ŽE ČETRTIČ ZASEDAL V SLOVENIJI

HITROST REŠUJE ŽIVLJENJA

MIRKO KUNŠIČ

Slovenski gorski reševalci so si z organizacijo 45. letnega zasedanja mednarodne organizacije za reševanje v gorah IKAR v Kranjski Gori samo še utrdili pomembno mesto v tej organizaciji s sedežem v Švici. Vabilu Komisije GRS pri Planinski zvezi Slovenije so se odzvali zastopniki 20 držav Evrope in Severne Amerike. Veliko dela pri organizaciji so opravili tudi člani postaje GRS Kranjska Gora, ki so imeli informacijsko pisarno v hotelu Kompas, kjer so zasedali člani vseh štirih strokovnih komisij IKAR. Žal načrtovane vaje klasičnega in helikopterskega reševanja v steni Mojstrovke zaradi slabega vremena ni bilo; sobotna predstavitev na platoju pred stavbo Letalske enote policije MNZ na Brniku je bila samo skromno nadomestilo.

Vse niti 45. zasedanja so bile v rokah načelnika Komisije GRS **Danila Škerbineka**, ki je prvi dan zasedanja, v četrtek, 30. septembra, pozorno prisluhnil pobudi jeseniškega župana **dr. Božidarja Brudarja**. Le-ta je povedal, da bi nemara gorski reševalci lahko našli načine, kako bi preprečili pot v gore nepripravljenim, ki so dejansko največji izzivalci nesreč: to bi seveda lahko storili tudi tako, da bi jim kasneje izstavili račune za iskalne in reševalne akcije.

NOV SISTEM KLICA V SILI

Že prvi dan so z ločenimi zasedanji začele delo tri strokovne komisije, četrta, zdravniška, pa je to opravila drugi in zadnji dan zasedanja IKAR. Na sobotnem popoldanskem raportu so vsi štirje načelniki poročali, kakšni so cilji za leto 1994.

Na letošnjem, že četrtem zasedanju IKAR v Sloveniji (prvo je bilo leta 1962 na Vršču, drugo leta 1971 na Bledu, tretje pa leta 1981 v Bovcu) so sodelovali zastopniki iz Avstrije, Bolgarije, Kanade, Hrvaške, Češke, Slovaške, Francije, Nemčije, Velike Britanije, Italije, Liechtensteina, Norveške, Poljske, Švice, ZDA, Tadžikistana, Škotske, Romunije, Španije in Slovenije. Tem so se pridružili tudi zastopniki Univerzitetne klinike Innsbruck, letalskih reševalnih služb Avstrije in Švice, Inštituta za plazove iz Norveške in Zveze gorskih vodnikov Švice.

Načelnik komisije za klasično reševanje in opremo Švicar **Gotfried Karl Peter** je v končnem poročilu povedal, da podpirajo snovanje novega radiotelefonskega sistema klica v sili za vso Evropo. Aparati bodo cenovno dosegljivi večini gornikov, ki bodo lahko v primeru nesreč z njimi vzpostavljali zveze z reševalci.

Prejšnji sistem PROKS je namreč propadel. Pri vrednotenju nesreč bodo že prihodnje leto uporabljali 15 elementov, tako da bodo tudi tako obogatili analize in javnosti svetovali pravi način preventive. V tej komisiji so sodelovali tudi slovenski gorski reševalci **Marjan Salberger**, **Dušan Polajnar** in **Janez Kavar**.

Kanadčana **Clair Israelson** in **Peter Schoer** sta z grafikoni in diapozitivi predstavila ugotovitve laboratorijskih preizkusov in preskusov v naravi, pri kakšnih obremenitvah pride do pretrganj in zlomov orodij za reševanja. Švicarji razvijajo preprosto napravo za reševanje ljudi iz zaustavljenih sedežnic. Francoski policisti so prišli v Kranjsko Goro z novo izredno lahko vitlo za dvigovanje ponesrečencev z vrvmi iz sten. Načelnik postaje GRS Kranjska Gora **Janez Kunstelj** se je ob podpori postaje odločil in odkupil to izredno lahko vitlo. To praktično pomeni, da bodo kranjskogorski reševalci še hitreje lahko pomagali pri stenskih reševanjih.

HELIKOPTERSKO REŠEVANJE NA 7500 METRIH

Zelo inovativni so švicarski reševalci iz Zermatta. **Bruno Jelk** je povedal, da so že trikrat reševali alpiniste iz previsnih sten na nov način. Pod helikopter so najprej namestili 20 metrov jeklenice, 25-kilogramsko utež in nato še 200-metrsko posebno statično vrv z dvojnimi opletom. Reševalca so nato spustili na koncu te vrvi v steno. Tako odpade zamudna priprava na reševanje z vrha stene, dvigovanje in šele nato helikopterski prevoz. Švicarji so dokazali, da z novim načinom skrajšajo čas reševanja in hitro pomagajo sodobnim alpinističnim »pajkom«, ki ostanejo v stenah. Na plenarnem delu zasedanja so Norvežanom naložili nalogo, da pomagajo z nasveti, kako bi ta sistem optimizirali. Posebej za to usposobljeni reševalci-letalci morajo imeti za tak način reševanja posebno radiofonsko povezavo s piloti, v nahrbtnikih pa tudi vso opremo za klasičen način reševanja.

Silvio Refundini, novi načelnik letalske komisije, ki je na zasedanju zbral zastopnike 14 držav in sedem pilotov helikopterjev, je bil navdušen nad Tadžikistanci. Ti so s helikopterji že pomagali pri reševanjih v Pamirju na nadmorski višini 7500 metrov. **Jože Brodar**, pilot letalske enote policije z Brnika, je o tem dejal, da je to že prava ekspedicija. Povsem normalno pa je že helikoptersko reševanje na strehi Evrope, na Mont Blancu, na višini 4500 metrov.

Vodstvo IKAR v Kranjski gori

Foto: Mirko Kunšič

Člani te komisije so si ogledali tudi bazo Letalske enote policije (LEP) Ministrstva za notranje zadeve na Brniku in pohvalili slovenske pilote in gorske reševalce-letalce, ki so s filmom **Janeza Brojana** o pravih reševanjih pokazali, kako rešujejo s helikopterji v Julijcih.

Po podatkih LEP z Brnika so lani v 50 akcijah leteli 65,20 ure in z gora pripeljali 11 mrtvih ter 45 ponesrečenih planincev in alpinistov. Samo letos je za njimi že 34 reševalnih in 4 iskalne akcije. V 50,35 urah letenja so pripeljali z gora 28 živih in 7 mrtvih ljudi.

Švicar **dr. Urs Wiget**, načelnik zdravniške podkomisije, je članstvo IKAR obvestil, da bo prav kmalu za vse zdravnike-gorske reševalce dosegljiva tudi posebna evropska diploma iz urgentne medicine. Najdlje s tem so v Innsbrucku. Prav tam sklicuje 6. novembra univerzitetni profesor **dr. Gerhard Flora** že 13. mednarodni dan zdravnikov-gorskih reševalcev. Novi načelnik slovenske zdravniške podkomisije **dr. Igor Tekavčič** bo zanesljivo dobrodošel gost. - Zdravniki so se v Kranjski Gori tudi dogovorili, kakšna zdravila sodijo v planinske kočice in kaj naj bi imeli v nahrbtnikih gorski vodniki, zdravniki in gorski reševalci. Pripravljajo več publikacij in poseben katalog znanj, kar bo postalo sestavni del znanja vsakega gorskega reševalca. Posebno skrb namenjajo zdravniki tudi reševanju zasutim v plazovini in ugotavljanju smrti.

ŠESTJEZIČNI SLOVAR »SNEG IN PLAZOVI«

Francoz **Francois Valla**, načelnik komisije za plazove, je poročal, da je v lanskim zimi v 16

državah-članicah IKAR umrlo pod plazovi 144 ljudi, v zadnjih 18 letih pa kar 2798. Statistično je 42 odstotkov ponesrečenih turnih smučarjev. Na tokratnem zasedanju so ugotovili, da je možnost preživetja zasutih v plazovini največja le prvih 15 minut, nato krivulja strmo pada. - Analizirali so nekaj karakterističnih nesreč minule zime. Tako nam je načelnik podkomisije za plazove **France Mulej** povedal primer iz Kitzbühla v Avstriji. Letos 12. marca so se za turno smučanje odločili trije, oče, hči in družinski prijatelj, čeprav je bila napoved nevarnosti plazov pete stopnje. Oče je pred vzponom - enako kot hči - vklopil tako imenovano lavinsko zolno in jo dal v nahrbtnik, hči pa jo je spravila v

Revolucionarno visokogorsko stranišče

Okolica marsikatero slovenske planinske kočice bo kmalu še čistejša in prijaznejša kot je bila doslej - pa tudi modernejša kljub vsemu govorjenju o vračanju k starožitnosti. Že letošnje poletje naj bi v slovenskem visokogorju stala tri posebna »suha« stranišča ob treh planinskih kočah, »produkte« pa bi predelovala sončna energija s posredovanjem sončnih celic. Proti koncu sezone je vendarle »obratovalo« eno samo tako stranišče, ki si ga je septembra ogledala posebna komisija, njen član Danilo Sbrizaj iz Gospodarske komisije PZS pa je o tem ogledu zapisal »poročilo o ogledu poizkusnega suhega stranišča pri Zasavski koči na Prehodavcih dne 19. 9. 1993«, ki se glasi:

torbico ob pasu. Že nad gozdno mejo jih je zasul plaz. Oče in prijatelj sta se sama izkopala, obema pa je plazovina odnesla nahrbtnike, tako da si z napravo za iskanje v plazovini zasute nista mogla pomagati. To sta sicer resda poskušala, toda morala sta v dolino po reševalce. Prišli so po štirih urah in že po petih minutah z lavinsko žolno našli zasuto dekle. Obducenti so ugotovili, da je v plazovini živela skoraj eno uro.

Javni tožilec je ovadil očeta zaradi malomarnosti. Če bi imel žolno pripeto tako, kot je treba, okrog vratu, bi lahko hitro našel 200 metrov niže zasuto hči in ji tudi pomagal.

Na zasedanju so javno pohvalili Škofjeločana inž. **Pavla Šegulo**. V Kranjsko Goro je namreč prinesel prvih 15 izvodov šestjezičnega slovarja Sneg in plazovi. Snovati ga je začel leta 1979 še z nekaterimi posamezniki iz IKAR. Uporabili so 1291 glavnih gesel in še 900 sinonimov za te

besede. Slovar bo velika obogatitev za IKAR in za vse planinske knjižnice.

France Mulej je opozoril, da Slovenija še vedno nima avtomatskega odzivnika za informacije o snegu in nevarnosti plazov, pa tudi na Hidrometeorološkem zavodu niso najbolj navdušeni nad tem, da bi pozimi dnevno skrbeli za te informacije in jih posredovali teletekstu in medijem. Ob zaključnem večeru IKAR tudi predsednik, Švicar **Martin Schori**, ni skrival veselja nad uspešnim zaključkom zasedanja. Pohvalil je vse, od kolektiva Kompas do gorskih reševalcev postaje GRS Mojstrana, ki so znali odlično pripraviti tudi spremljevalni program za žene posameznih zastopnikov delegacij. Program je brežhibno organiziral **Marijan Lavtižar**. Na večerji, ki so jo popestrili pesalci folklorne skupine Karavanke iz Trziča, tudi **Miran Bogataj** v imenu Civilne zaščite ni skoparil s pohvalami na vse strani.

AŽMANOVI DNEVI ZDRAVNIKOV GRS NA VRŠIČU

REŠEVANJE ŽIVLJENJ V HRIBIH

MIRKO KUNŠIČ

»Alpinistu se je stanje hitro slabšalo (poglabljanje nezavesti, razširitev desne zenice). Edina vsaj teoretična možnost preživetja je bil kar najhitrejši transport v UKC. Pilot **Marko Zavrl** mi je na vrvi, pripeti pod helikopter (Jet Ranger), dostavil zahtevano opremo, saj pristanek zaradi strmega terena ni bil mogoč. Ponesrečenca sem v improviziranem Gramingerjevem sedežu med spustom prenesel 40 metrov nižje. Pri tem sta mi pomagala nepoškodovani soplezalec in zdravnica **dr. Martina**

Zupančič. Oba sva ga kasneje na skalnem pomolu, ko smo čakali helikopter, intubirala in mu napravila le avtotransfuzijo. Ves čas sva izvajala umetno dihanje z Ambu balonom preko tubusa. Ponesrečeni je postajal bled, tahikarden, pulz je bil slabo tipen. Desna zenica je postala široka, mrtva. Namestili smo ga v reševalno mrežo in oba naju je pobral helikopter. Ves čas poleta, v mreži pod helikopterjem in kasneje v kabini, sem ga umetno ventiliral. Žal je slabe pol ure po prihodu v UKC umrl. Obdukcija je kasneje pokazala, da njegove poškodbe glave niso bile združljive z življenjem. Kljub nesreč-

»Pregledu so prisostvovali s strani GK PZS **Janez Duhovnik, Janez Kratnar, Janko Mirnik in Danilo Sbrizaj** ter člana PD Radeče - gospodar in član GK PZS **Gregor Bregar** in projektant suhega stranišča **Daniilo Istenič**.

Namen ogleda je bil pogledati, kako v praksi deluje teoretična rešitev, ki jo je na pobudo GK (še iz leta 1991) pripravil v letošnjem letu inž. **Daniilo Istenič**, sicer član PD Radeče. Člani GK so se ob tem zavedali, da se iz samega ogleda ne bo dalo izvesti kakšnih zaključkov o delovanju naprave, saj je bila aktivna šele dobrih 14 dni, rezultati pa bodo opazni verjetno šele spomladi leta 1994.

Objekt je postavljen na pobočju pod Zasavsko kočjo na Prehodavcih in gleda

proti Trenti ter je lepo vklopljen v okolje. Obrnjen je tako, da so sončni kolektorji za ogrevanje tekočine in za proizvodnjo električne energije praktično ves dan izpostavljeni soncu (če je), kar zagotavlja optimalno ogrevanje prostora, v katerem se odlagajo fekalije in organski odpadki, s tem pa so dane ugodne razmere za anaerobne bakteriološke procese. Zelo dobro je izvedeno zračenje, saj v času ogleda ni bilo čutiti nobenega smrada tako v bližnji okolici, kot tudi ne v samem stranišču; dišalo je le po barvi, s katero so bile pobarvane lesene stene stranišča.

Kot kaže, je zasnova izvedbe dobra, seveda pa je za izvajanje kakršnihkoli zaključkov prezgodaj, saj je stranišče obratovalo prekratek čas.«